

Dariusz Krawczyk

Synteza teologiczna prawdy o małżeństwie i rodzinie w ujęciu ks. abp. K. Majdańskiego

Studia nad Rodziną 11/1-2 (20-21), 239-247

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dariusz KRAWCZYK

SYNTEZA TEOLOGICZNA PRAWDY O MAŁŻEŃSTWIE I RODZINIE W UJĘCIU KS. ABP. K. MAJDAŃSKIEGO

Troska Kościoła o oblicze współczesnego świata, przejawiająca się w nauce ostatnich papieży, charakteryzuje się skupieniem szczególnej uwagi na małżeństwie i rodzinie. Nie przestaje o tym jasno nauczać papież Benedykt XVI. Jan Paweł II, którego nazywano „Papieżem Rodzin”, przekonywał Kościół i świat o ważności tematu małżeństwa i rodziny oraz o konieczności powołania osobnych studiów i prowadzenia badań naukowych w tej dziedzinie. Liczne dokumenty papieskie dotyczące zagadnienia małżeństwa i rodziny, zwołanie Synodu Biskupów nt. Rodziny w 1980 roku, utworzenie Papieskiej Rady Rodziny, powołanie przy Uniwersytecie Laterańskim Instytutu Studiów nad Małżeństwem i Rodziną, czy ogłoszenie roku 1994 Rokiem Rodziny – to tylko niektóre przejawy troski Kościoła o małżeństwo i rodzinę.

W ramach pasterskiej i naukowej posługi Kościoła wobec rodziny w ostatnich latach niezwykle istotną i pilną stała się potrzeba utworzenia teologii małżeństwa i rodziny¹, ukazującej cały zamysł Boży względem „wspólnoty życia i miłości” (KDK 48) w perspektywie „pełnego powołania człowieka” (KK 11), wskazanej przez Sobór.

Jednym z najważniejszych osiągnięć wieloletniej działalności naukowej Księdza Arcybiskupa Kazimierza Majdańskiego jest wypracowanie usystematyzowanej wizji teologii małżeństwa i rodziny².

¹ Już Sobór Watykański II do najbardziej „palących problemów” (KDK 46) współczesnego Kościoła i świata zaliczył sprawę małżeństwa i rodziny, a troskę o nią uczynił obowiązkiem wszystkich (KDK 52). Sobór wezwał także specjalistów różnych dziedzin nauki, aby służyli swymi osiągnięciami dobru rodziny. Szczególna odpowiedzialność została powierzona naukom teologicznym: „wielką pomocą do osiągnięcia tego celu są: [...] mądrość i doświadczenie tych, którzy biegli są w naukach świętych” (KDK 52).

² O konieczności tworzenia syntezy nauk pochodzących z myśli Bożej i myśli ludzkiej pisze bp S. Smoleński w artykule: Teologiczne podstawy problematyki rodziny, RF 1984, t. XXXII, z. 2. Artykuł zaś ks. J. Bajdy z 1976 roku ujawnia podejmowane wtedy próby stworzenia integralnej teologii. Artykuł jest zapisem wprowadzenia do dyskusji, jaka odbyła się w gronie autorów planujących opracowanie podręcznika teologii rodziny. Projekt obejmował dwie części: ściśle teologiczną oraz syntetyzującą dane tzw. nauk szczegółowych na temat małżeństwa i rodziny. Por. J. Bajda, Ku integralnej teologii rodziny, SThV 1976, r. 14, nr 1, s. 171-192.

Drogi poszukiwań

Próba całościowego ujęcia teologii małżeństwa i rodziny była zadaniem pionierskim, a jej trudność polegała na tym, że rzeczywistość małżeństwa i rodziny stanowiła jedną z najmniej opracowanych dziedzin teologii. Oczywiście różne dyscypliny teologiczne ujmowały poszczególne aspekty tej rzeczywistości, gubiły jednak postrzeganie rodziny jako całości. Ten fakt, jak i obiektywne bogactwo rzeczywistości rodziny, sprawiają, że próba całościowego ujęcia tego zagadnienia pociąga za sobą konieczność syntezy różnych dyscyplin naukowych. Wypływa stąd postulat wyodrębnienia teologii małżeństwa i rodziny jako samodzielnej, usystematyzowanej dziedziny teologii. Taka systematyzacja wymaga zawsze zasady, według której będzie się porządkować poszczególne zagadnienia. Możliwe byłoby stworzenie teologii rodziny w oparciu o sakrament małżeństwa, pojęcie „Kościoła domowego” czy Przymierza³. Na terenie polskim próby systematyzacji podjął się ks. abp Kazimierz Majdański. Owocem jego poszukiwań stała się książka „Wspólnota życia i miłości”, wydana w 1979 roku, stanowiąca zarys teologii małżeństwa i rodziny, usystematyzowany przez kategorię powołania. Poszukiwania w tej dziedzinie sięgają niemal początków działalności naukowej Księdza Arcybiskupa.

Idea powołania pojawia się już w pierwszych jego artykułach poruszających tematykę rodzinną⁴. W artykule z 1960 roku Autor przedstawia powszechne powołanie do świętości jako „nadprzyrodzone źródło rozwoju życia małżeńskiego”⁵. Zauważa, że widzenie małżeństwa jako powołania, jako drogi doskonałości pozwala na pełne ujęcie warunków rozwoju życia małżeńskiego. W artykule tym po raz pierwszy Autor zawarł ideę powołania (powołania do świętości) jako motyw wiodący i integrujący tekst. Jest to zarazem pierwsza próba spojrzenia na temat małżeństwa i rodziny poprzez kategorię powołania. Następne opracowania, powstałe już po II Soborze Watykańskim, wyraźnie nawiązują do nauki soborowej, która jednocześnie potwierdziła dotychczasowe poszukiwania⁶. Odczyt z listopada 1970 roku

³ Por. K. Majdański, *Wspólnota życia i miłości*, Poznań-Warszawa 1983², s. 33.

⁴ Por. K. Majdański, *Problemy moralne współczesnego życia rodzinnego*, AK 1958, R. 50, t. 56, z. 294, s. 3-19; K. Majdański, *Aktualność podstawowych zasad moralności*, AK 1959, R. 51, t. 58, z. 300-302, s. 147-153; K. Majdański, *Posłannictwo mężczyzny*, AK 1959, R. 51, t. 59, z. 303, s. 2-6.

⁵ Por. K. Majdański, *Nadprzyrodzone źródła rozwoju życia małżeńskiego*, AK 1960, R. 52, t. 60, z. 307, s. 233-245.

⁶ R. G. de Haro w swej pracy omawiającej temat małżeństwa i rodziny w dokumentach Magisterium Kościoła, zauważa, że tak wyraźne soborowe ujęcie tego tematu w perspektywie powołania nie zostało wystarczająco podjęte przez teologów. Wyjątkami są: K. Majdański, który całą swoją pracę „*Wspólnota życia i miłości*” opiera na pojęciu powołania właśnie jako

jest jakby pierwszą próbą całościowego przedstawienia tematu małżeństwa i rodziny⁷. Idea powołania pojawia się w kontekście „rzeczywistości Bożej”, jaką jest małżeństwo i rodzina. Zasadniczo jest to próba integralnego ujęcia usystematyzowana przez ideę „rzeczywistości Bożej”, ukazująca małżeństwo i rodzinę jako dzieło „myśli Bożej”. Cztery lata później Autor w artykule „Rodzina – miejsce odnowy i pojednania” rozwija ideę „myśli Bożej”, ujmując powyższą tematykę jako „pomysł Boży”, a zarazem akcentuje temat powołania ukazując jego wymiary, a zwłaszcza rozwijając pojęcie powołania do stanu życia⁸. Drugi artykuł z 1974 roku⁹, omawiając teologię miłości małżeńskiej, ukazuje małżeństwo już jako wspólnotę miłości, krocząca drogą powołania. Wspólnota rodzinna to wspólnota życia i miłości. Ujęcie to, jak i struktura tekstu zapowiadają wizję systematyzacji teologii małżeństwa i rodziny w książce „Wspólnota życia i miłości”. W konferencji ze stycznia 1979 roku¹⁰ Autor przedstawia zasadnicze zręby koncepcji teologii małżeństwa i rodziny, której zadaniem ma być pogłębienie i całościowa systematyzacja tematu będącego przedmiotem zainteresowania tej teologii. W tym samym roku zostaje wydana książka „Wspólnota życia i miłości”, w której Autor podejmuje próbę realizacji tego zadania. Publikacja ta stanowiła uwieńczenie wieloletnich poszukiwań naukowych Księdza Arcybiskupa, których celem było stworzenie całościowej wizji teologii małżeństwa i rodziny. Przeanalizujemy więc bardziej szczegółowo koncepcję zawartą w tej książce.

„Wspólnota życia i miłości”

Na przykładzie już przedstawionej twórczości Autora można zobaczyć, jak kategoria powołania zdobyła naczelne miejsce w syntezie teologii małżeństwa i rodziny; właśnie ta kategoria została przyjęta za zasadę systematyzacji¹¹. Kategoria powołania do stanu małżeńskiego odnosi się w sposób

wymagania soborowego, oraz D. Tettamanzi w pracy „Matrimonio cristiano oggi” (Milano 1975). Por. R. G. de Haro, *Matrimonio e famiglia nei documenti del Magisterio*, Milano 1989, s. 144.

⁷ Por. K. Majdański, *Teologia życia małżeństwa i rodziny*, Warszawa 1970, mps.

⁸ Por. K. Majdański, *Rodzina miejsce odnowy i pojednania*, AK 1974, R. 66, t. 83, z. 395, s. 281-291.

⁹ Por. K. Majdański, *Duszpasterstwo rodzin – temat nowy*, AK 1974, R. 66, t. 83, z. 395, s. 317-335.

¹⁰ Por. K. Majdański, *Soborowa koncepcja rodziny jako Kościoła domowego, pogłębienie teologii małżeństwa i rodziny*, Kraków 1979, 20 s., mps.

¹¹ Problem poszukiwań integralnego ujęcia teologii omawia także ks. J. Bajda w artykule: *Rodzina w planie Bożym*. Wskazując w nim na pracę Autora jako na przykład współczesnych prób rozwiązania tego problemu, zadaje sobie pytanie, czy powołanie jest wewnętrzną katego-

tak specyficzny do wspólnoty życia i miłości, że bez niej „nie jest znana cała prawda o małżeństwie i rodzinie”¹². Powołanie jest zarazem „pojęciem logicznie i chronologicznie pierwszym: skierowane do dwojga ludzi, przez nich przyjęte i realizowane, stoi u początku małżeństwa, następnie zaś rodziny”¹³.

W wyniku tych założeń, wizja syntezy teologii małżeństwa i rodziny według Księdza Arcybiskupa zakłada podwójną interdyscyplinarność opartą o własną zasadę systematyzacji.

Na tę interdyscyplinarność teologii małżeństwa i rodziny składają się:

1° interdyscyplinarność *ad intra* – wewnątrzteologiczna,

2° interdyscyplinarność *ad extra* – w zakresie nauk pozateologicznych, interesujących się małżeństwem i rodziną

Ad intra to interdyscyplinarność obejmująca tematykę pochodzącą ze studiów: biblijnych, eklezjologicznych, teologiczno-moralnych, liturgicznych, ascetycznych, pastoralnych i prawnych (autor łączy je jeszcze w dwie podgrupy: zagadnień pastoralnych i pozostałych)¹⁴.

Ad extra to interdyscyplinarność czerpiąca z nauk pozateologicznych (pedagogika, psychologia, socjologia, biologia, ekonomika), gdyż rzeczywistość małżeństwa i rodziny odpowiada całej „najgłębszej naturze człowieka”¹⁵.

Pojęcie powołania zostaje rozpisane przez Księdza Arcybiskupa na szereg elementów. Rozwinięcie ich w zasadniczy sposób systematyzuje teologię małżeństwa i rodziny. U podstaw koncepcji powołania leży prawda, że jest ono darem Boga, na który człowiek („mężczyzną i niewiastą stworzył ich”) odpowiada w tajemniczym dialogu wiary. Stan małżeński jest stanem sakramentalnym, a małżonkowie mają udział w powołaniu sakramentalnym, którego własnym wyrazem jest sakrament małżeństwa. Ten element powołania rozpisany jest w całej teologii małżeństwa i rodziny, co odpowiada prawdzie o sakramencie jako fundamencie życia małżeństwa chrześcijańskiego. W oparciu o powołanie do stanu życia małżeńskiego Ksiądz Arcybiskup rozpisuje kolejny element: powołanie do miłości owocnej. Miłość małżeńska jest główną treścią kategorii powołania, tak jak miłość jest zasadą małżeństwa. Ten element powołania pozwala na dynamiczne ujęcie małżeństwa w rozwoju ku rodzicielstwu i wychowywaniu dzieci. Wpisanie

rią rodziny, decydującą bezpośrednio i formalnie o tym, że rodzina jest rzeczywistością Bożą. Jego zdaniem „tą bezpośrednią zasadą jest odniesienie rodziny jako «wspólnoty życia i miłości» do tajemnicy Chrystusa i Kościoła, wyrażonej przez symbolikę zbawczą «Jedności Ciała»”. Por. J. Bajda, Rodzina w planie Bożym, Com 1981, nr 5, r. 1, s. 4-5.

¹² K. Majdański, Wspólnota życia i miłości, dz. cyt., s. 14.

¹³ Tamże s. 18.

¹⁴ Por. tamże, s. 22.

¹⁵ Tamże s. 20.

zaś rodziny w Boży plan miłości pozwala na ujęcie jej jako wspólnoty życia i miłości. Gdy temat wspólnoty miłości wyznacza teologię miłości małżeńskiej, to temat wspólnoty życia i miłości ogarnia tak istotne dla rodziny zadanie przekazywania życia i praw nim rządzących. Wypełnienie powołania rodzicielskiego rozciąga się także na zadanie wychowywania potomstwa.

Wszystkie rozważane elementy powołania są ukierunkowane na świętość. Polega ona na samoudzielaniu się Boga ludziom tworzącym wspólnotę życia i miłości w ciągłym, bezinteresownym darze z siebie, składanym Bogu i sobie nawzajem. Ksiądz Arcybiskup ukazuje także, jak pojęcie powołania może inspirować teologię życia wewnętrznego małżeństwa i rodziny oraz współpracować z ideą doskonałości jako drogi zjednoczenia się z Bogiem, którego istotą jest miłość realizowana na co dzień. Autor uważa nawet, że rodzina realizująca swe powołanie do miłości owocnej ma przywilej realizowania świętości w sposób najbardziej bezpośredni¹⁶. Poszczególne elementy powołania do wspólnoty życia i miłości pozwalają na ukazanie środków ascetycznych koniecznych na drodze do doskonałości. Pewnym jest, że pełne wprowadzenie powołania na teren duchowości małżeństwa i rodziny wymaga jeszcze wielu wnikliwych opracowań. Ksiądz Arcybiskup w swych publikacjach daje zarys takiej koncepcji, mając świadomość braków w tej dziedzinie: „Teologia życia wewnętrznego małżeństwa i rodziny ciągle jest zadaniem do zrealizowania”¹⁷.

Dalszy rozwój

Twórczość Księdza Arcybiskupa po roku 1979 charakteryzuje systematyzacja teologii małżeństwa i rodziny w oparciu o koncepcję przedstawioną w książce „Wspólnota życia i miłości”. Zagadnienia związane z małżeństwem i rodziną uporządkowane są przez kategorię powołania, w tym szczególnie powołania do miłości¹⁸. W tekstach omawiających teologię powołania do miłości małżeńskiej i rodzicielskiej spotykamy się z teologią *communio*¹⁹, daru²⁰ i przymierza małżeńskiego²¹. Są to nowe akcenty,

¹⁶ Por. tamże, s. 149.

¹⁷ Tamże, s. 150.

¹⁸ Por. K. Majdański, *Rodzina źródłem powołań*, Warszawa 1980, mps.

¹⁹ Por. K. Majdański, *Spotkanie ze Świętą Rodziną. Rekolekcje w Instytucie Świętej Rodziny, Łomianki, 13-16.03.1986*, s. 11-23.

²⁰ Por. K. Majdański, *List pasterski na dzień modlitw o powołania (8 V 1984)*, w: K. Majdański, *Listy pasterskie 1979-1989*, Szczecin 1991, s. 174;

²¹ Por. K. Majdański, *Z okazji nadania doktoratu honoris causa przez Uniwersytet Szczeciński 3.10.1992*, w: *Służba prawdzie – służba rodzinie. Pierwszy doktorat honoris causa Uniwersytetu Szczecińskiego nadany ks. abp. Kazimierzowi Majdańskiemu*, Szczecin 1992, s. 38.

kótre są wyrazem wsluchania się Księdza Arcybiskupa w nauczanie Jana Pawła II o małżeństwie i rodzinie (*Familiaris consortio*, *Katechezy środowe*, *List do Rodzin*, inne dokumenty i wypowiedzi papieskie)²². Wiele miejsca poświęca Autor rozważaniom o sakramentalności małżeństwa i, podobnie jak w książce „Wspólnota życia i miłości”, z tej prawdy wywodzi eklezjalne powołanie małżeństwa i rodziny, czyli ujęcie rodziny jako Kościoła domowego. Do tego tematu najczęściej nawiązuje w swoich homiliach i listach pasterskich²³. Odpowiedzialność za rodzinę wiąże się z kolei z odpowiedzialnością za „rodzinę rodzin”, czyli za Ojczyznę. Autor wielokrotnie podkreśla tę zależność zwłaszcza w publikacji „Ojczyzna jest Matką”²⁴. Przedmiotem zaś szczególnego zainteresowania Księdza Arcybiskupa stała się teologia Świętej Rodziny rozwijana głównie w ramach posługi słowa, głoszonego w założonym przez niego Instytucie Świętej Rodziny²⁵. Święta Rodzina ukazywana jest jako ratunek dla rodzin i konieczna pomoc dla współczesnego świata. Ukazywana tam wizja Świętej Rodziny ściśle koreluje z treściami zawartymi w książce „Wspólnota życia i miłości”²⁶.

W 2001 roku, tj. po 22 latach od pierwszego wydania *Wspólnoty życia i miłości*²⁷, Ksiądz Arcybiskup podjął się gruntownej korekty i próby aktualizowania swej syntezy w nowym wydaniu książki. Potwierdził w niej trafność wyboru powołania jako zasady wiodącej i całościującej teologii małżeństwa i rodziny²⁸, mimo że, jak sam stwierdził, pojawiła się możliwości innego ujęcia, np. wykorzystania kategorii *communio personarum*²⁹. Struktura po-

²² Świadectwem tego wsluchania się jest książka „«Radość i nadzieja» Pontyfikatu Papieża Jana Pawła II”, która jest przypomnieniem nauczania Papieża-Polaka na temat rodziny w 25. rocznicę Jego wyboru na stolicę Piotrową. Łomianki 2003.

²³ Por. K. Majdański, „Chwałą Boga – żyjący człowiek”. List pasterski (22.02.1986), w: K. Majdański, Listy pasterskie 1979-1989, dz. cyt., s. 244; K. Majdański, Nowy Rok – z Maryją. Rozważanie noworoczne w katedrze szczecińskiej (1 I 1980), w: K. Majdański, Wrócił tu Kościół. Z posługi słowa Biskupa Szczecińsko-Kamińskiego 1979-1985, Kuria Biskupia, Szczecin 1985, s. 650; K. Majdański, List pasterski na XXXV Tydzień Miłosierdzia. Kościół domowy uczy miłosierdzia (24.08.1979), w: K. Majdański, Listy pasterskie 1979-1989, dz. cyt., s. 13.

²⁴ K. Majdański, Ojczyzna jest Matką, Łomianki 2005, 656 s.

²⁵ Por. K. Majdański, Rodzina Święta – w dziele Odkupienia. Rekolekcje w Instytucie Rodziny Świętej, Łomianki, 27.12.- 31.12.1989, 75 s.

²⁶ Por. K. Majdański, „I wy – powołani przez Jezusa Chrystusa” (Rz 1, 6). Homilia w czasie Nabożeństwa słowa Bożego, Seminarium Duchowne (23 III 1991), Szczecin 1991, s. 8; K. Majdański, „Multiplier Nazaret!” – „Ukazać Nazaret!”, Warszawa 1990, mps, s. 4; tamże s. 13.

²⁷ Po którym miało miejsce w 1983 r. wydanie drugie, konieczne z racji wyczerpania nakładu wydania pierwszego. Poza korektą wydawniczą i dodatkowym słowem wprowadzającym nie zawierało ono jednak istotnych zmian w tekście.

²⁸ K. Majdański, Wspólnota życia i miłości. Zamysł Boży o małżeństwie i rodzinie, Łomianki 2001³, s. 41.

²⁹ Tamże, s. 42.

wołania małżeńskiego, jej dynamika i specyfika zostały pogłębione w tym wydaniu w oparciu nie tylko w własne badania i dorobek Instytutu Studiów nad Rodziną w Łomiankach, ale przede wszystkim w oparciu o wypowiedzi Magisterium Kościoła w latach poprzedzających trzecie wydanie. Szczegółne miejsce zajmuje tu bogate nauczanie Papieża Jana Pawła II o małżeństwie i rodzinie³⁰. Integralna wizja teologiczna w tym temacie została przepracowana w oparciu o dorobek myśli tego wielkiego Papieża. Nowa synteza charakteryzuje się także personalistycznym ujmowaniem tematu powołania w kategoriach daru i dialogu między Bogiem a człowiekiem³¹.

Podobnie jak poprzednio Książd Arcybiskup podkreśla jedność miłości i życia, jedność powołania małżeńskiego i rodzicielskiego, dając jasną wykładnię nauki Kościoła – tak obecnie atakowanej³².

Aspekt powołania małżeńskiego do świętości został zwieńczony, podobnie jak w ostatnich latach twórczości, w teologii Świętej Rodziny, jako „Ikony i wzoru każdej rodziny”³³.

Książka, mimo swojego naukowego charakteru, ma ukierunkowanie duszpasterskie, co widoczne jest szczególnie w bogatych refleksjach pastoralnych, które kończą każdy z jej rozdziałów³⁴.

Pełne ujęcie teologii małżeństwa i rodziny

Analiza syntezy teologicznej o małżeństwie i rodzinie w ujęciu ks. Arcybiskupa K. Majdańskiego dowodzi, że zastosowana kategoria powołania pozwala na całościowe i dynamiczne ujęcie rzeczywistości małżeństwa i rodziny oraz opisanie jej w kategoriach teologicznych. Teologia małżeństwa i rodziny usystematyzowana przez taką zasadę ukazuje rodzinę integralnie, scalając jej wymiar przyrodzony i nadprzyrodzony. Rodzina jest nie tylko naturalnym środowiskiem życia, ale jest rzeczywistością Bożą, w którą Bóg osobiście się angażuje, a przez sakrament jest w niej stale obecny. Obraz małżeństwa i rodziny jako realizacji powołania pozwala ukazać wewnętrzną

³⁰ W wydanej w roku 1992 encyklopedii *Enchiridion Familiae*, która zawiera nauczanie Papieża o rodzinie od początku dziejów Kościoła, niemal połowę stanowią teksty Jana Pawła II. Por. K. Majdański, *Wspólnota życia i miłości*, wyd. 3, dz. cyt., s. 15.

³¹ Por. powołanie jako dialog miłości, tamże, s. 56, jako dar Boży, tamże, s. 53, jako odpowiedź człowieka, tamże, 55-56.

³² Temu tematowi poświęcona została ostatnia publikacja Księdza Arcybiskupa: *Słuchać Boga, by żyć*, Łomianki 2007, gdzie stwierdził, że o przyszłości Kościoła, świata i Polski zadecyduje odpowiedzialne rodzicielstwo (s. 17).

³³ Por. K. Majdański, *Wspólnota życia i miłości*, wyd. 3, dz. cyt., s. 397-403.

³⁴ Były one obecne we wcześniejszych wydaniach, w ostatnim zostały jednak uzupełnione i ubogacone, także z uwzględnieniem aktualnej sytuacji rodziny w Polsce i w świecie.

wieź łączącą miłość z życiem, która we współczesnym świecie jest często gubiona. Wypełnienie powołania będzie polegało na wierności wobec takiego zamysłu Stwórcy i prowadzić będzie do pełnego zjednoczenia się małżonków z Bogiem.

Przykłady wykorzystania kategorii powołania na polu teologii życia duchowego potwierdziły, że zasada całościująca przyjęta przez Księdza Arcybiskupa pozwala na pełne usystematyzowanie teologii małżeństwa i rodziny. Założony przez Księdza Arcybiskupa Instytut Studiów nad Rodziną (1975), miał już u swych założeń takie integralne spojrzenie na małżeństwo i rodzinę. Instytut wyszedł naprzeciw potrzebom Kościoła, które sześć lat później Jan Paweł II wyraził w adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio*, domagając się studiów i instytutów specjalistycznych podejmujących służebne zadania wobec rodziny (por. FC 70). Propozycja ks. abp. K. Majdańskiego w zakresie systematyzacji teologii małżeństwa i rodziny przez kategorię powołania domaga się szerszego propagowania i dalszego rozwoju. Zapewne ten postulat będzie w dalszym ciągu realizował Instytut, o którym Ojciec Święty Jan Paweł II powiedział, że może mieć rolę inspirującą w dziedzinie nauki o rodzinie we współczesnej Europie³⁵.

Dorobek Księdza Arcybiskupa, zwłaszcza w postaci usystematyzowanej teologii małżeństwa i rodziny, ma ważne znaczenie dla wysiłków naukowych i duszpasterskich Kościoła i to nie tylko w Polsce³⁶. Odpowiadając bowiem na najpilniejsze potrzeby Kościoła i na apele papieży³⁷ wychodzi naprzeciw zapotrzebowaniu samych rodzin na literaturę teologiczną poruszającą tematy najbardziej im bliskie. Ukazywanie rodzinom perspektyw ich powołania i świętości budzi w nich świadomość bycia „Kościołem domowym”, a jest to podstawowy – rodzinny wymiar wszelkiej ewangelizacji.

Dariusz Krawczyk: Archbishop K. Majdański's theological synthesis of the truth about marriage and the family

Archbishop K. Majdański's attempt at a comprehensive approach to the theology of marriage and the family was a pioneer task. Archbishop K. Majdański's vision of a synthesis of the theology of marriage and the family assumes a double

³⁵ Por. Wskazanie Jana Pawła II dla nauczycieli Instytutu wypowiedziane na zakończenie wspólnej z nimi rozmowy, w: W służbie godności małżeństwa i rodziny. 10-lecie Instytutu Studiów nad Rodziną ATK, Łomianki 1985, s. 13.

³⁶ Książka „Wspólnota życia i miłości” została wydana także w języku włoskim i francuskim: *Comunione di vita e d'amore*, Milano 1980; *Communaute de vie et d'amour*, Paris 1980.

³⁷ K. Majdański, Prezentacja Instytutu Studiów nad Rodziną ATK Łomianki k. Warszawy Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II w Castel Gandolfo w dniu 9.08.1984 r., w: W służbie godności małżeństwa i rodziny, dz. cyt., s. 9.

interdisciplinary character: *ad intra* – within theological discourse, and *ad extra* – with respect to those extra-theological sciences that take interest in marriage and the family.

The category of vocation he uses allows a comprehensive and dynamic approach to the reality of marriage and the family and its description in theological terms. Systematised by such a principle, the theology of marriage and the family presents an integral view of the family, combining its natural and supra-natural aspects. This synthesis was presented in the publication entitled *Community of life and love*.

Archbishop K. Majdański's contribution, especially in the form of a systematised theology of marriage and the family, is of prime significance for scholarly and pastoral efforts of the Church, not only in Poland. Pointing out the vocation and sanctity of families, he made them aware of being "a domestic Church", which is the fundamental, family-based aspect of all evangelisation.